

COLECȚIA
DUMITRU
STĂNILOAE
OPERE COMPLETE
seria TRADUCERI

I

SFÂNTUL
CHIRIL
ARHIEPISCOPUL
ALEXANDRIEI

ÎNCHINAREA ȘI SLUJIREA ÎN DUH ȘI ADEVĂR

tom 2

[cărțile IX-XVII]

TRADUCERE DIN LIMBA GREACĂ VECHE ȘI NOTE
DE PREOT ACADEMICIAN DUMITRU STĂNILOAE

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREAFERICITULUI PĂRINTE DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA BASILICA A PATRIARHIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI • 2020

CARTEA A IX-A

Despre cortul sfânt, care a fost chipul (tipul) Bisericii lui Hristos

Strălucite sunt însușirile iubirii de Dumnezeu și de frați, căci prin acestea două se împlinește Legea. Oricine ajunge la o astfel de treaptă de slavă este strălucitor și minunat, și va fi numărat între cei mai buni slujitori. Hristos strigă și zice: *„Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune. Intră întru bucuria Domnului tău”* (Matei 25, 21), pentru că va intra foarte pregătită în Ierusalimul ceresc, și va petrece în locașurile de Sus, în bunătățile cele mai presus de minte și de cuvânt. Așa spune și prorocul Isaia: *„Ochii tăi vor vedea Ierusalimul, cetatea cea bogată, cort care nu se va clătina; ai cărui stâlpi nu se vor clinti, ale cărui funii nu se vor rupe”* (Is. 33, 20). Căci trece chipul lumii acesteia, după Scripturi (cf. 1 Cor. 7, 31), dar nădejdea celor viitoare e cu totul statornică și de neclintit.

Dar dacă toate cele de aici se destramă, cum a spus și ucenicul Mântuitorului, cât de sfinți și de neprihăniți trebuie să fim noi, ca să ajungem în curtea Lui (cf. 2 Petru 3, 11), cinstindu-L ca pe Mântuitorul și Răscumpărătorul, și trăind o viață sfântă, aleasă și potrivită cu legile

evangelice! Legea le-a schițat în umbre celor vechi viața aceasta atât de cinstită și de minunată, când le-a poruncit să jertfească vite și să aducă lui Dumnezeu jertfe de sânge, să-I închine zeciuiei și pargă din toate și, pe lângă acestea, mulțumiri, dar a legiuit ca acestea să nu se facă în afara cortului sfânt. Alegând neamul lui Levi, l-a închinat lui Dumnezeu, arătându-ne și nouă acest lucru ca în chip (tip). Căci și noi am fost numiți de Sfintele Scripturi „seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit” (1 Petru 2, 9). Și intrăm și noi într-un cort mai adevărat, pe care l-a zidit Dumnezeu și nu omul (cf. Evr. 8, 2), adică în Biserică, făcându-ni-L îndurător pe Făcătorul tuturor nu cu viței și țapi, ci înfrumusețându-ne prin credința dreaptă și neprihănită și împrăștiind, duhovnicește, buna mireasmă a roadelor duhovnicești. „Căci astfel de jertfe sunt plăcute lui Dumnezeu” (Evr. 13, 16), iar cei ce se închină Lui trebuie să I se închine în „duh și adevăr”, după cuvântul Mântuitorului¹ (Ioan 4, 24).

¹ Prin Hristos, jertfele prin care arătăm că ne închinăm viața lui Dumnezeu se mută, de la cele din afară, la cele dinlăuntru. Nu-I mai aducem jertfe de animale, ci jertfa credinței drepte și neprihănite, predarea persoanelor proprii, care își are începutul într-un act de hotărâre interioară. Predându-ne pe noi înșine, nu mai avem nevoie de un unic cort sau templu văzut, nici de preoți leviți dedicați slujbei de tăiere a animalelor, ci putem face aceasta în orice loc și trebuie să o facem prin noi înșine. Prin aceasta, urcăm mai intim la Dumnezeu, la jertfelnicul spiritual de Sus. Dar adunarea tuturor la același jertfelnic de Sus, care se arată ca o unitate ce ne cuprinde și cu trupurile, este Biserica. În mijlocul nostru este Hristos, Care S-a adus pe Sine și Se aduce în modul cel mai desăvârșit și total lui Dumnezeu Tatăl și susține aducerea noastră. Preoții Noului Testament susțin între noi această unitate de autoaducere, întărită prin aducerea lui Hristos, arătată prin ei. Făcându-Se om, Fiul lui Dumnezeu

PALADIE: Drept ai spus! Și eu zic că trebuie să ne facem bineplăcuți prin jertfe mai presus de Lege, sunt de aceeași părere cu tine! Dar spune-mi, te rog, oare cortul vechi, ridicat în pustie, nu este chip (tip) al Bisericii, arătând frumusețea acestui cort mai adevărat într-o formă încă întunecoasă?

CHIRIL: Foarte adevărat! Am spus și mai înainte că și cei luați din neamul lui Levi spre slujbele sfinte sunt un chip (tip) al celor chemați prin credință la o viață sfântă și neprihănită, adică la cea în Hristos.

PALADIE: Voiești deci să spunem puține lucruri și despre cortul sfânt și preoția cea după Lege, astfel încât cuvântul nostru să cerceteze cele rânduite cu privire la amândouă?

CHIRIL: Lucrul nu este ușor, deoarece socotesc că e nevoie de multă osteneală și sudoare pentru a putea înțelege acestea și a le putea tâlcui. Dar, dacă voiești, să pornim încrezători în Dumnezeu, căci L-ai auzit spunând limpede: „Cine a dat gură omului, și cine face pe om mut și surd, sau cu vedere, sau orb? Oare nu Eu, Domnul Dumnezeu? Și acum, mergi, și Eu voi deschide gura ta” (Ieș. 4, 11-14).

PALADIE: Începe deci, luându-ți ajutor și în aceasta pe Dătătorul înțelepciunii.

CHIRIL: Încep așadar să grăiesc, adunând cu grijă cele din Sfintele Scripturi. Deci S-a coborât Dumnezeu, Făcătorul tuturor, în chip de foc pe muntele Sinai și a rânduit legi, după care aveau să fie cărmuite pe calea cea

S-a făcut Mijlocitorul nostru către Dumnezeu Tatăl. Preotul, prin aducerea Jertfei nesângeroase, pe care o înalță în văzul nostru, reflectă în mod văzut starea lui Hristos de Mijlocitor și unificator al nostru.

dreaptă și adevărată toate cele ce trebuie făcute. Apoi, ca să-i despartă de rătăcirea veche din Egipt și să-i îndepărteze cât mai mult de slujirea mincinoasă de acolo, a grăit lui Moise, care mijlocea atunci: „*Acestea să spui casei lui Iacov și să vestești fiilor lui Israel: «Ați văzut că am grăit către voi din cer. Să nu vă faceți dumnezei de argint și nici dumnezei de aur să nu vă faceți»*” (Ieș. 20, 22-23). Deci nu-i lasă să slujească dumnezeilor cu nume mincinos, ci le poruncește să stea alipiți numai de Cel care vine de Sus și din cer, Care are ființial stăpânirea peste toate, Care nu-Și arată strălucirea în culorile frumoase ale materiei, ci în faptul că arată cerul ca fiind al Său. Căci era de trebuință ca cei cărora li se poruncea să se despartă de vechea necredință și de slujirea spurcată să treacă îndată la alt obicei și să ia, ca pe un jug, slujirea lui Dumnezeu cel după fire. Pentru că așa cum, atunci când e slobodă și nestăpânită, mintea e gata să se abată spre orice nebunie, așa și atunci când atârână asupra ei spaime și temeri, pornește fără greutate pe calea cea dreaptă și tinde spre ceea ce este de folos².

Iar fiindcă prin Fiul venim la Tatăl³ („*Căci nimeni nu vine la Tatăl Meu decât numai prin Mine*”, Ioan 14, 6),

² Cel ce nu știe pe Dumnezeu ca Stăpân cade ușor sub stăpânirea pornirilor inferioare. Dacă stăpânirea Celui de Sus dă putere cugetării și voi noi noastre de a stăpâni pornirile inferioare, deci de a ajunge la conformitatea cu ceea ce e bun și înalt în noi, stăpânirea pornirilor inferioare ne robește cugetarea și voința. Omul nu mai poate cugeta conform cu firea lui, ca să aleagă prin voință ceea ce e potrivit cu dezvoltarea lui, ci e dus spre cele contrare acestora aproape ca un animal fără cugetare și voință. Prin ascultarea de Dumnezeu e ajutat să cugete și să vrea cu adevărat să rămână om, să se întărească în adevărata libertate.

³ Uniți cu Fiul iubitor al Tatălui, venim și noi la Tatăl cu iubire de fii.

pentru apropierea noastră de El prin Fiul s-au legiuit în mod necesar și chipurile (tipurile) aducerii de roade prin El, zicând: „*Altar de pământ să-Mi faceți, pe care să așezați arderile de tot ale voastre și jertfele voastre de mântuire, oile și boii voștri, în tot locul în care vei chema numele Meu, și voi veni la tine și te voi binecuvânta. Iar de vei face Mie altar de piatră, să nu-l zidești din pietre cioplite, pentru că ai pus cuțitul tău pe ele și s-au pângărit*” (Ieș. 20, 24-25).

Altar de pământ numește pe Emanuel, căci „*Cuvântul trup S-a făcut*” (Ioan 1, 14), iar firea trupului este pământ din pământ. Apoi, în Hristos e toată aducerea de roade și toată apropierea⁴, fiindcă El însuși zice: „*Fără Mine nu puteți face nimic*” (Ioan 15, 4, 5). Căci așa cum prin El am avut apropierea, așa și toată jertfa celor ce L-au primit cu credință se primește prin El. Iar celor ce vor clădi altarul le făgăduiește venirea Sa și binecuvântarea: „*Voi veni, zice, la tine și te voi binecuvânta*”. Căci după ce, prin preaînțeleptul Moise, am primit chipurile (tipurile) adevărului, ne-a răsărit, la vremea Sa, Însuși Adevărul, adică Hristos, prin Care și în Care am primit binecuvântarea de la Tatăl, fiind

⁴Nu putem aduce jertfă Tatălui decât prin Fiul, numai umplându-ne de El ca om și de simțirea jertfei Lui ca închinare exemplară Tatălui, pe care Și-a însușit-o, făcându-Se om. Singurul om care s-a apropiat de Dumnezeu cel mai mult sau direct a fost Cel ce este El însuși și Dumnezeu; singurul om care s-a apropiat cel mai mult de Dumnezeu ca Tată iubitor este Fiul Său. Niciun om nu se poate apropia așa de mult de Dumnezeu, ca Fiul Său făcut om. Când vrem să ne apropiem de Tatăl, găsim lângă El pe Fiul Său făcut om. Fiul lui Dumnezeu făcut om ne-a ușurat – a făcut posibilă neputinței noastre – apropierea de Tatăl. În Hristos, făcut om și coborât la noi, aflăm pe Dumnezeu; uniți cu Fiul Tatălui, simțim iubirea Tatălui.

pecetluiți spre înfiere⁵ în Sfântul Duh (cf. *Efes.* 1,5), dar și aceasta se face în Hristos.

„Iar de vei face Mie altar de piatră, să nu-l zidești, zice, din pietre cioplite”. Nu lasă ca pietrele închinat lui Dumnezeu să fie rănite de fier, căci Piatra cea aleasă, Cea din capul unghiului, Cea de preț, Hristos, n-a fost rănită de păcat și n-a cunoscut plăgile diavolului, nici nu a fost împărțită între Dumnezeu și lume. Fiindcă, deși S-a făcut trup, a fost întreg sfânt, după unirea negrăită cu trupul nefiind împărțit în două, adică Dumnezeu deosebit și om deosebit, ci Unul și Același a fost și Dumnezeu și om, fiindcă nu s-au împărțit nicidecum firile⁶ în Hristos, cum scrie și dumnezeiescul Pavel (cf. *1 Cor.* 1, 13).

PALADIE: Așadar, altarul din pământ și pietrele neștirbite închipuie pe Hristos după modurile amintite.

CHIRIL: Așa socotesc, fiindcă Legea e duhovnicească, după Scripturi. Deci după ce a închipuit, ca prin ghicitură, taina lui Hristos și apropierea de

⁵ Face o legătură între Taina Mirungerii și înfiere. Duhul Sfânt coborât peste noi în această Sfântă Taină ne întărește în calitatea de fii, ca și pe Hristos ca om, peste Care se coboară Duhul Sfânt la Botezul în Iordan.

⁶ În Hristos este un singur Ipostas, nu există un ipostas dumnezeiesc și, separat, unul omenesc. În acest Ipostas, cele două firi sunt unite în chip neîmpărțit și nedespărțit. De aceea, este o Piatră fără tăietură în ea: nu caută cu un ipostas cele ale lui Dumnezeu și cu altul cele ale lumii, ci numai pe cele ale lui Dumnezeu. Prin lucrarea firii Sale omenești, Fiul nu aduce vreo știrbire la unitatea firilor realizată ca Dumnezeu. Dacă n-ar fi un unic Ipostas ca Dumnezeu și om, deci dacă Fiul lui Dumnezeu nu ar fi asumat umanitatea în Ipostasul Său dumnezeiesc, n-am fi înfiați în El, cum spune Sfântul Apostol Pavel (cf. *Efes.* 1, 5). Astfel, ne-am făcut frați cu Însuși Fiul lui Dumnezeu, Care se simte Frate cu noi.

Dumnezeu prin El, Dumnezeu a găsit cu cale să arate de mai înainte și chipul Bisericii. De aceea a chemat pe muntele Sinai pe Moise și pe Iosua împreună cu el. De aici să înțelegi că, prin Fiul, și Sfinților Proroci li se deschide drumul spre Tatăl, pentru că Moise și Iosua urcă împreună⁷. Fiindcă s-a scris: „Și a grăit Domnul către Moise, zicând: Spune fiilor lui Israel: «Strângeți-Mi pârgă de la toți câți voiesc în inima lor; strângeți pârgă pentru Mine. Și aceasta este pârga Mea, pe care o veți strânge de la ei: aur și argint, aramă și hiacint, mătase răsucită violetă, purpurie și stacojie, și păr de capră, piei de berbeci înroșite și piei vinete, lemne ce nu putrezesc; [...] pietre de sardiu și pietre sculptate de pus pe umeri (efod) și la haina lungă până la călcâie (hoșen). Și să-Mi faceți locaș sfânt și Mă voi arăta în mijlocul vostru. Și să-mi faceți cortul și toate vasele lui după toate cele ce îți voi arăta în munte; așa să le faceți»” (Ieș. 25, 1-9).

Vezi că îndeamnă popoarele la aducerea roadelor de folos și de trebuință spre zidirea Bisericii, ca ele să dăruiască cele după putere și după voință cu bucurie? Căci n-a cerut numai aur, adică cele ce sunt greu de procurat de mulțime, ci și păr de capră și piei de berbeci, arătând că nici lucrul ieftin nu e respins de Dumnezeu, atunci când cel ce vrea să aducă pârgă nu are ceva mai strălucit; ba îl socotește de același preț cu cele atotprețioase, sau chiar mai de preț, cum a făcut și Hristos, când nu a lăsat nelăudată pe văduva din Ierusalim, care a adus în vistierie un dar cu totul mic și ușor de procurat, dar mare

⁷ Moise, ca proroc, urcă pe munte, adică la cunoștința de Dumnezeu, împreună cu Iosua Navi, care închipuie pe Iisus Hristos.

CUPRINS

CARTEA A IX-A:

Despre cortul sfânt, care a fost chipul (tipul) Bisericii lui Hristos	5
--	---

CARTEA A X-A:

Tot despre acelea și despre cele ce sunt în cortul sfânt	69
--	----

CARTEA A XI-A:

Despre preoție și că preoția cea după Lege era chip al celei în Hristos	146
--	-----

CARTEA A XII-A:

Despre preoție	207
----------------------	-----

CARTEA A XIII-A:

Iarăși despre preoție	267
-----------------------------	-----

CARTEA A XIV-A:

Cei ce vor să intre în biserici trebuie să fie curați, spălați de pata păcatului, și așa să se înfățișeze lui Dumnezeu	305
---	-----

CARTEA A XV-a:

Trebuie să ne înfățișăm lui Dumnezeu curați și spălați, și curăția noastră este în Hristos	358
---	-----

CARTEA A XVI-A:

Trebuie să ne aducem lui Dumnezeu ca daruri și jertfe duhovnicești	413
---	-----

CARTEA A XVII-A:

Despre sfintele sărbători	463
---------------------------------	-----

ÎN CURS DE APARIȚIE

ÎN COLECȚIA
„DUMITRU STĂNILOAE.
Opere complete. Seria *Traduceri*”
(Editura BASILICA a Patriarhiei Române)

vol. 2

Sf. Chiril al Alexandriei,
Glafire sau Transparente pline de grație în Pentateuh

vol. 3

Sf. Chiril al Alexandriei,
Dialoguri despre Sfânta Treime

vol. 4

Sf. Chiril al Alexandriei,
Comentariu la Evanghelia lui Ioan

vol. 5

Sf. Chiril al Alexandriei,
Tâlcuirea Psalmilor
(traduceri extrase din revista *Mitropolia Olteniei*)